

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На правах рукопису

І В А Ш И Н А

Ганна Миколаївна

ОРЕНДА ЯК ЕКОНОМІЧНА ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ВЛАСНОСТІ

Спеціальність 08.00.01 - політична економія

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на отримання наукового ступеня

кандидата економічних наук

Київ - 1993

00802577 (Т)

AB 28.555

на кафедрі економіки природничих факультетів Київського університету імені Тараса Шевченка.

Науковий керівник – кандидат економічних наук,
доцент Ліщенко М.М.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук,
професор Логвіненко В.К.
кандидат економічних наук,
доцент Котелянець О.В.

Провідна організація - Київський державний економічний університет.

Захист відбудеться 29 грудня 1993 року в 14 год.
на засіданні спеціалізованої ради Д 068.18.07 в Київському університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 252017 м. Київ, ГСП,
вул. Володимирська 60, аудиторія 324.

З дисертацією можна ознайомитись в науковій бібліотеці Київського університету ім. Тараса Шевченка.

Автореферат розісланий 28 лютого 1995 року.

Вчений секретар спеціалізованої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Леоненко П.М.

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Прийняття Верховною Радою України законів про "велику" і "малу" приватизацію, про приватизаційні папери, створення Фонду державного майна, Міністерства у справах роздержавлення власності і монополізації виробництва свідчить про те, що в Україні почався тривалий і важкий період формування якісно нової економічної системи заснованої на ринкових принципах господарювання. Докорінним питанням будь-якого переломного моменту і питання про власність, її форми, з однієї сторони, і принципи її розподілу - з іншої. Не пов'язано із особливо важливим місцем власності в економічній системі суспільства. У зв'язку з цим є надзвичайно актуальним аналіз різноманітних форм реалізації власності з метов вибору найбільш економічно доцільних засобів приватизації.

Оренда являється на сьогоднішній день однією з найбільш розповсюджених форм реалізації державної власності, яка сприяє формуванню інституту права володіння майном, що найбільш відповідає головним принципам ринку. Володіння об'єктами власності, які робітники використовують у процесі праці робить їх дії логічними, формує господарське відношення до власності, забезпечує більш ефективне функціонування підприємств. Отже, це є найважливішим фактором у зміні мотиваційних установок робітника і трудового колективу. Початковий ефект оренди пов'язаний з тим, що орендарі отримують право самостійного розподілу коштів, які залишаються на підприємстві, звільняється від дріб'язкової регламентації "зверху", не може бути постійним. Для того, щоб оренда вілтворивала його, необхідні зміни у відносинах власності. Без цього орендарі економічні відносини можуть згаснути, розвільшивши долю багатьох інших починає в галузі удосконалення умов господарювання.

Форми перетворення державної власності на орендних підприємствах можуть бути різноманітними. Це і акціонування, і викуп підприємства, і змішані форми. Вибору тієї, чи іншої форми перетворення повинен передувати аналіз різноманітних факторів, що впливають на цей вибір. Це такі фактори: розмір підприємства, якісний склад виробничих фондів, рентабельність, вартість майна, технічний рівень виробництва і продукції, платоспроможність, ліквідність, а також зовнішньоекономічні фактори.

Перетворення у відносинах власності, пов'язані з розвитком орендних відносин, змінюють і роль системи державного управління. Якщо раніше підприємство так чи інакше пристосовувалося до системи державного управління, яка нав'язувала "зверху" основні параметри економічної діяльності, то тепер сама система управління змушена знаходити спільну мову з орендними колективами. Система управління "по вертикалі" змінюється системою управління "по горизонталі", що дозволяє орендарям повніше реалізувати свої економічні інтереси. Це, в свою чергу, потребує посилення гнучкості і дієвості системи державного регулювання діяльності орендних колективів, щоб уникнути групового егоїзму, характерного для підприємств колективних форм господарювання.

На жаль, до нинішнього часу вивчення проблем реалізації власності обмежувалося аналізом шляхів розвитку відносин привласнення членами суспільства матеріальних благ. Тому, не випадково, орендні відносини розглядалися як застигла у своєму розвитку субстанція. Саме цим, на наш погляд, пояснюється піліхід до оренди як до чергової політичної кампанії.

Ступінь теоретичного усвідомлення проблеми реалізації власності і, зокрема, її орендної форми, не відповідає тому місцю, яке орендні відносини займають сьогодні в економічній системі

суспільства. В останні роки опубліковано ряд цікавих наукових праць, які розкривають ті чи інші сторони цієї складної і актуальної проблеми. Серед них слід особливо відмітити дослідження Берта О.В., Дмитрієва Я.В., Ічітовкіна Б.Н., Колуги Е.В., Костенка В.И., Кулікова В.В., Мочерного С.В., Рутгайзера В.М., Шевченка И.В. та інших.

Незважаючи на наявність великої кількості спеціалістів, які в тій чи іншій мірі розглядали проблеми функціонування орендних відносин, звертає на себе увагу той факт, що практично відсутні праці спеціально присвячені аналізу місця і ролі орендних відносин в процесі формування ринкової системи, внутрішніх механізмів розвитку цієї форми реалізації власності. Крім того, просліджується явна тенденція зникнення з економічної літератури праць присвячених аналізу орендних відносин, що, на наш погляд, пов'язано з курсом уряду на загальне акціонування.

Необхідність вирішення завдань соціально-економічного розвитку, недостатня ступінь вивчення і розробки різних аспектів проблеми, а також дискусійність ряду положень, неоднозначність підходів до оцінки сутності і значення орендних відносин визначили вибір теми дисертації, її логіку та структуру.

Мета і завдання дослідження. ґазуючись на досягнутому рівні теоретичної розробки проблеми орендної форми реалізації власності, ставиться мета: дослідити економічний зміст відносин оренди, визначити об'єктивні і суб'єктивні умови функціонування цих відносин, вивчити конкретні форми і умови відносин привласнення при оренді, показати перспективи розвитку орендних відносин в умовах формування ринкової економіки в Україні, а також роль оренди в формуванні суб'єктів власності.

Здійснення мети даної наукової проблеми передбачає постановку

і вирішення наступних конкретних завдань:

- дослідити сутність орендних відносин і особливості їх прояву в Україні;
- проаналізувати механізм трансформації державної власності в процесі функціонування орендних відносин;
- здійснити аналіз соціально-економічних наслідків конкретних форм привласнення за умов оренди;
- на основі узагальнення досвіду функціонування орендного сектору економіки України розробити методичні підходи до оцінки ефективності орендних підприємств;
- проаналізувати державну політику в галузі оренди і показати перспективи її подальшого розвитку.

Об'єкт дослідження - орендні відносини як соціально-економічний процес, пов'язаний із усіма елементами економічної системи; функціонування орендного сектору економіки України; фактори, що впливають на його ефективність.

Науковою базою дослідження послужили праці класиків економічної науки, широке коло спеціальної літератури з проблем дослідження, використані також монографічна література, наукові статті, періодичні видання. В якості початкового фактичного матеріалу в дослідженні використовуються дані Міністерства статистики України і фактичні дані розвитку орендного підприємства "Литомирдрєво".

Наукова новизна. Істотні результати дисертаційної роботи, які характеризують її новизну, полягають у наступному:

- поглиблено розробку недостатньо досліджених питань теорії орендних відносин, зокрема розкриті, порівняно з класичними формами оренди, особливості становлення орендних відносин в Україні, всебічно аргументовано положення про необхідність їх використання як форми роздержавлення власності, визначено об'єктивні і суб'

ективні фактори, при яких оренда є найбільш доцільним засобом приватизації майна державних підприємств;

- обґрунтовані місце і роль оренди в системі відносин власності, у становленні багатокладної економіки, розкриті основні економічні мотивації функціонування орендних підприємств, та їх реалізація в сучасній господарській практиці;

- запропанована методика аналізу ефективності господарської діяльності орендного підприємства та оцінки його майна по потенційній прибутковості;

- розроблені окремі методи визначення орендної плати по рухомих і нерухомих об'єктах, спрямованих на підвищення економічної ефективності господарської діяльності орендних підприємств. По рухомих об'єктах пропонується використовувати показник прокатної оцінки обладнання; по нерухомих: для нерентабельних підприємств доцільно використовувати для визначення розміру орендної плати залишкову вартість майна, для рентабельних - вартість майна, яка розрахована за методикою потенційної прибутковості;

- сформульовані пропозиції по вдосконаленню системи державного оподаткування орендних підприємств з метою посилення їх інвестиційної активності, головним з яких є встановлення для орендних підприємств платежів, фіксованих за абсолютною величиною.

Практичне значення роботи. В результаті проведеного дослідження розроблені пропозиції теоретичного і прикладного значення, направлені на підвищення ефективності роботи орендних підприємств, удосконалення їх організаційної системи управління. Запропанована методика оцінки майна по потенційній прибутковості використовувалася на орендному підприємстві "Літомирдерезо" при розробці проекту приватизації і може бути використана Фондом державного майна України для приватизації інших об'єктів, а також орендодавцями

при встановленні орендної плати.

Апробація роботи. Основні положення дисертаційної роботи апробовані на регіональній науково-практичній конференції "Соціальні та економічні умови та наслідки переходу до ринкової економіки" /Дніпропетровськ, 1991/, республіканській науково-практичній конференції "Проблеми переходу України до ринкових відносин" /Вінниця, 1993/, республіканській науковій конференції "Культура та ринок" /Тернопіль, 1993/, республіканській науковій конференції "Туманізм. Ляліна. Луховність". /Дрогобич, 1993/, за матеріалами дослідження запропонована методика оцінки майна по потенційній прибутковості, яка впроваджена на підприємстві "Ентомирдерев".

За результатами дослідження опубліковано 9 наукових робіт / загальної обсяг 3.0 д.а./.

СТРУКТУРА РОБОТИ:

Вступ.

Глава 1. Методологічні основи взаємозв'язку оренди і відносин власності.

§ 1. Загальноекономічна природа і особливості орендних відносин.

§ 2. Оренда і відносини власності: протиріччя і розвиток.

Глава 2. Економічний механізм реалізації орендних відносин.

§ 1. Привласнення і розподіл доходів суб'єктами орендних відносин.

§ 2. Показники економічної ефективності орендного підприємства.

§ 3. Державне регулювання орендних відносин.

Висновки.

Список літератури.

II. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, ступінь її розробки, мета і задачі дослідження, показується об'єкт дослідження, відмічається наукова новизна, теоретичне і практичне значення роботи.

У першій главі "Методологічні основи взаємозв'язку оренди і відносин власності" характеризується загальноекономічний зміст відносин оренди, її особливості в Україні, об'єктивні і суб'єктивні умови її функціонування, роль і значення орендних відносин в становленні суб'єкту власності і формуванні ринкової системи господарювання.

У процесі дослідження економічної сутності орендних відносин автор виходив із діалектичної єдності і динамічного взаємозв'язку в розвитку оренди і відносин власності, який виражається в тому, що, по-перше, власність відображає якісний рівень і умови здійснення оренди, які відповідають вимогам економічних законів, за інших рівних умов, дозволяє якісно реалізувати відносини власності, покращити умови для підприємницької діяльності. Майно за оренди / як і за умов купівлі-продажу, обміну / виключається із монопольної сфери прояву волі одного суб'єкту і поступає в розпорядження іншого, що відповідає природі даної уголи як реалізації споживної вартості товару по частинах кожного разу на певний термін. Крім цього, орендатор стає повноправним власником виробленої продукції, прибутку, який залишається в його розпорядженні після розрахунків із бюджетом і орендодавцем, а також майна, придбаного за рахунок власних коштів. I.

I. Див.: Закон України "Про оренду майна державних підприємств та організацій" // Вісності Верховної Ради України, 1992. - №30.

Виникнення орендних відносин пов'язано з відокремленням права власності від права господарювання. Власник перелає майно в оренду, як правило, у тому випадку, коли сам він не бачить можливості підвищити ефективність його використання, отже, економічний зміст оренди заключається в підвищенні ефективності його функціонування.

Таким чином, загальноекономічний зміст орендних відносин полягає в наступному: по-перше, оренда нерухомості / землі, підприємств/ використовується, як правило, в якості вимушеного заходу для підвищення ефективності економічного використання об'єкту в тому випадку, коли сам власник в силу ряду причин не може цього зробити. По-друге, орендні відносини досягають економічної цільності лише в тому випадку, коли в результаті їх функціонування формується власник, як суб'єкт самостійного економічного інтересу. Тільки в цьому випадку оренда може видозмінити структуру економічних зв'язків, диверсифікувати відношення виробництва і обміну. Саме в цій якості вона виступає передумовою економічного усупільнення праці і виробництва, тієї природної взаємозалежності між господарюючими суб'єктами, яка встановлюється як економічно вимушена і немінуча. Врахування цього потенціалу, закладеного в оренді, на думку автора, може зіграти важливу роль в становленні змішаної економіки в Україні. Автор вважає, що для в'яснення соціально-економічної сутності орендних відносин необхідно мати чітку уяву про їх внутрішню структуру. У дисертаційному дослідженні різноманітні типи і форми орендних відносин розмежовані з точки зору об'єктів, суб'єктів, функцій, права і представлені наступною структурою:

I. Типи оренди: а/ оренда, як форма приватизації державної власності; б/ оренда як форма економічних відносин.

Визначальних ознаках класифікації орендних відносин за типами є їх вплив на зміну структури власності, що визначає, на думку автора, місце кожного із суб'єктів цих відносин у системі виробництва, а також їх соціальний статус.

II. Форми орендних відносин: а/ колективна - між державою і асоціацією орендарів, створеною колективом підприємства; б/ індивідуальна - між державою і недержавною організацією та окремими робітниками, сім'ями; в/ міжгосподарська - між підприємствами; г/ внутрішньогосподарська - між підрозділами орендного підприємства; д/ суборенда - здача орендного майна якій-небудь іншій юридичній або фізичній особі; е/ лізинг - між лізинговою компанією і підприємцем /приватним або колективним/.

Розглянуті типи і форми орендних відносин об'єднані спільними принципами, до яких відносяться: 1/ договірний характер, що визначатиме права і обов'язки суб'єктів оренди; 2/ конкурсність; 3/ економічна самостійність орендаря; 4/ терміновість; 5/ поверненість; 6/ платність.

У роботі відзначається, що співвідношення між різноманітними типами і формами орендних відносин визначається конкретними внутрішніми народногосподарськими і соціальними умовами в яких вони розвиваються і які налягають їм свою специфіку. На думку дисертантки, особливості орендних відносин в Україні пов'язані з тим, що, по-перше, при укладанні договору оренди, як правило, не проходить зміна суб'єктів власності; по-друге, із-за монополії державної власності вона виступає не тільки в ролі органу, який визначає умови функціонування орендних відносин, але і в ролі основного орендодавця. У зв'язку з цим, головною метою функціонування орендних відносин є формування суб'єкту власності як носія самостійного економічного інтересу. Виходячи з цього, в дисертаційному дослід-

женні представлена структура можливого розвитку орендних відносин в економіці України: I. По вертикалі: між трудовими колективами і державою /приватизація/; між приватними громадянами /сім'ями/ і державою; між державними підприємствами і частинами їх трудових колективів або приватними особами. II. По горизонталі: між підприємствами, в тому числі державними, по владі в оренду належного їм майна; між недержавними підприємствами і приватними громадянами /сім'ями/; між інов'ємними фізичними, юридичними особами, з одного боку, і підприємствами, громадянами - з іншого. При цьому орендні відносини, які розвиваються "по вертикалі", відображають початковий етап розвитку оренди, можливі напрями приватизації державної власності в рамках орендної форми господарювання. У міру формування ринкових структур, заснованих на різноманітності форм власності, будуть розвиватися і орендні відносини "по горизонталі"-як економічні відносини.

У дисертаційному дослідженні виокремлюються три рівні зв'язку відносин оренди і власності: з приводу факторів і умов виробництва; з приводу обміну діяльністю; з приводу взаємодії із зовнішнім середовищем. Основні процеси, пов'язані з трансформацією власності відбуваються на першому рівні, тому що він визначає частку і засіб привласнення доходу власником і орендарем, отже, від нього залежать і міра зацікавленості орендарів у ефективності процесу відтворення, і строки становлення суб'єкту власності.

Другий рівень відносин оренди і власності реалізується через коопераційні зв'язки орендного підприємства. Головним засобом збереження стабільності коопераційних зв'язків і підвищення зацікавленості суміжників у кінцевих результатах виробничої діяльності орендного підприємства є продаж частки акцій цього підприємства

підприємствам-суміжникам. Підставою для цього служить право орендарів на випуск цінних паперів на суму власних коштів. Це може бути також одним із засобів залучення інвестиційних ресурсів з боку суміжників. Цей засіб дозволить також сформувати ефективні горизонтальні зв'язки.

Третій рівень розвитку і взаємодії оренди і власності реалізується через взаємодію орендних підприємств із зовнішньоекономічним середовищем. На цьому рівні успіх перетворення відносин власності залежить від того, наскільки швидко буде збудована ринкова інфраструктура. Головними суб'єктами економічних відносин на цьому рівні є: орендар - з одного боку; банки, біржі і держава - з іншого. Банки беруть участь у цих відносинах і безпосередньо - як учасники лізингових операцій, і опосередковано - через надання позикових ресурсів. Держава забезпечує правову і нормативну базу функціонування орендних відносин і виступає як орендодавач державного майна. Біржі визначають котировку акцій і, таким чином, повинні сприяти переміщенню ресурсів в найбільш вигідні ланки.

В роботі розглядається процес формування власного майна колективу орендарів і методи його розподілу між членами колективу. У зв'язку з тим, що оренда є формою перетворення державної власності, проведено порівняльний аналіз цієї форми приватизації і акціонування. В результаті автор прийшов до висновку, що перевага оренди як форми приватизації полягає в тому, що оренда налає підприємствам терміновий лаг, необхідний для того, щоб навчитися ефективно розпоряджатися власністю; не потребує залучення наявних коштів. Тим більше, що для держави немає значення чи продавати підприємства в розстрочку, чи спочатку виділяти трудовому колективу грошовий кредит, а потім обміняти державне майно на кошти. Більше того, в оренді схема взаємодії держави і трудового ко-

лективу набагато простіша і дешевша: у цю взаємодію не залучаються фонди, банки, інші кредитні заклади. На думку автора, оренда як форма приватизації може бути використана на підприємствах, які мають наступні характеристики: 1. Нерентабельні і низькорентабельні підприємства, акції яких не мають попиту. 2. Підприємства, які не є монополістами. Монопольний стан у поєднанні з орендою та викупом може породити груповий егоїзм. 3. Підприємства з граничним рівнем зносу, майно яких не буде мати попиту.

У роботі зроблено аналіз динаміки розповсюдження орендної форми господарювання по ланках. Він дав можливість зробити висновки про те, що найвищими темпами розвиток орендних відносин відбувається у ланках з низькою фондомісткістю виробництва. Це пояснюється тим, що на підприємствах цих ланок швидше відбувається обіг капіталу, а це, певною мірою, вирівнює протиріччя між поточними і довгостроковими інтересами.

У другій главі "Економічний механізм реалізації орендних відносин" розкриваються конкретні форми привласнення додаткового продукту в умовах оренди, показується розподіл прибутку, який залишається на підприємстві для відтворення, проаналізовано механізм визначення орендної плати і зроблені пропозиції по його удосконаленню, розроблена методика оцінки майна орендного підприємства по потенційній прибутковості; проведено аналіз функціонування орендного сектору економіки України і розроблено методику оцінки ефективності орендних підприємств. Значна увага приділяється проблемі державного регулювання орендних відносин, зроблені конкретні пропозиції для удосконалення існуючої системи регулювання орендних відносин.

Одним з головних завдань дисертаційного дослідження є аналіз форм привласнення в умовах оренди, які визначаються механізмом її реалізації. Важливим елементом цього механізму є орендна плата,

яка визначає частку власника майна у Колатковому продукті, отже, і частку продукту, який залишається у розпорядженні орендаря. Від того, яким чином визначається розмір орендної плати залежить наскільки ефективно буде використовуватися об'єкт оренди. В результаті дослідження автор прийшов до висновку, що для об'єктів нерухомості головним у визначенні розміру орендної плати являється правильна оцінка його фінансового становища. Оскільки підприємства України значно відрізняються одне від одного за рівнем рентабельності, то необхідно, як показав аналіз, для оцінки майна, яке здається в оренду або приватизується, користуватися методом розрахунку за потенційною прибутковістю. Цей метод базується на багатofакторному аналізі, при цьому найбільш значимими факторами, на думку дисертантки, є такі: екологічні, соціальні, рівень зносу обладнання, технологічні можливості, стан ринків сировини. Крім цього, відмічає автор, повинен проводитися аналіз організаційно-правової форми підприємства до переходу на оренду, у тому випадку, коли колектив орендарів збирається викупити підприємство, повинна аналізуватися і його наступна організаційна форма з метою виявлення її прогресивності, а також врахування економічних пілг або санкцій з боку держави по відношенню до цієї організаційно-правової форми.

Основним елементом орендної плати є орендний процент - частка прибутку, яка може бути одержана в результаті використання орендованого майна. Методологія обчислення орендного проценту в нашій країні зводиться до розрахунку абсолютної суми проценту від вартості майна, прийнятого до оцінки і не залежить від типу орендних відносин. Автор вважає, що доцільно використовувати показник прокатної оцінки обладнання / тривалість його використання, середній виробіток і такому подібне/, який дозволить зацікавить

орендарів у повному завантаженні обладнання і оптимальному режимі його використання. Для нерентабельних і малорентабельних підприємств пропонується визначати рівень орендної плати виходячи із залишкової вартості об'єкту оренди, щоб зацікавити в цих об'єктах потенційних орендарів і звільнити державний бюджет від дотацій. Якщо по відношенню до цих підприємств використовувати методику оцінки майна по відновленій вартості, як це пропонує Фонд державного майна України, то у підприємств такого типу не залишаться коштів не тільки для розширеного, але і для простого відтворення.

Крім розміру вартості майна підприємства на розмір орендної плати впливають також і зовнішні фактори, до яких відносяться інфляція і зміна позичкового проценту. На думку автора, для врахування дії інфляції найбільш сприятливим є засіб корекції суми орендної плати на коефіцієнт інфляції. Для врахування коливання ставки позичкового проценту повинні визначатися строки перегляду орендної плати у частині орендного проценту.

Іншим важливим елементом механізму реалізації орендних відносин і формов привласнення додаткового продукту є орендний дохід, який залишається на підприємстві і самостійно розподіляється колективом на фонди виробничого і соціального призначення. При цьому головна проблема полягає в наявності протиріччя між фондами споживання і нагромадження. У процесі аналізу результатів господарської діяльності орендного сектору економіки України з'ясувалося, що зацікавленість в нагромадженні виробничих фондів більше на підприємствах з низькою фондомісткістю. Автор вважає, що це пов'язано з тим, що для підприємств цього типу перспектива викупу орендованого майна є реальною. Не підтверджується і практиков приватизації, так за станом на 19 липня 1993 року із 65 підприємств, які приватизовані, 60 складають орендні підприємства

легої і харчової промисловості.¹ Шодо фондомістких підприємств, аналіз показав, що, наприклад, у машинобудівній ланці частка нагромадження навіть нижче, ніж на державних підприємствах, тому автор вважає, що для підприємств з високою фондомісткістю повинно зберегтись державне регулювання пропорцій між фондами споживання і нагромадження. Це регулювання повинно здійснюватися за допомогою податкової і амортизаційної політики, але ні в якому випадку не може бути здійснено шляхом прямого втручання у внутрішньогосподарську діяльність орендного підприємства, оскільки не суперечить принципам орендних відносин. Проте аналіз нормативних документів свідчить, що сьогодні державна політика амортизації не стимулює відтворувальний процес на підприємстві. Так, у згоді з статтею II Закону України про Державний бюджет на 1993 рік державні підприємства і господарські організації незалежно від їх підпорядкування зобов'язані перераховувати 25% амортизаційних відрахувань у Державний бюджет для кредитування в 1993 році структурних зрушень у базових ланках народного господарства.²

У дисертації підкреслюється необхідність всебічного розвитку лізингу в Україні, оскільки при цій формі оренди протиріччя між фондами нагромадження і споживання згладжується за рахунок того, що в лізингу система врахування інвестиційних витрат зовсім інша, ніж в класичній оренді. Орендні платежі, які сплачують лізингоодержувачі /орендатори/, зараховуються в собівартості виробленої продукції та послуг. Таким чином, витрати на придбання машин та

1. Державний інформаційний бюлетень "Про приватизацію" - №4-5. - 1993. - Ст. 66-68.

2. Закон України про Державний бюджет України на 1993 рік. // Відомості Верховної Ради України. - №20. - 1993. - Ст. 212.

обладнання формуються з доходів орендаря до того як створюється оподатковуваний прибуток. У країнах, із розвиненою ринковою економікою лізинг діє стабілізуюче на інвестиційний процес в період спаду, сприяє розвитку малих і середніх фірм, які обмежені в інвестиційних ресурсах, сприяє збільшенню випуску продукції тих ланок народного господарства, які орієнтовані на лізинг.

У процесі дослідження була оброблена велика кількість фактичної інформації результатів роботи орендного сектору економіки України. На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що лані, які збирає Міністерство статистики України не дозволяють провести всебічний аналіз господарської діяльності орендних підприємств, тому що немає багатьох показників фінансових результатів їх діяльності. У зв'язку з цим у дисертації запропонована комплексна система показників господарської діяльності для орендних підприємств, яка дозволить об'єктивно оцінювати ефективність виробничої діяльності як окремого підприємства, так і цілої ланки або сектору економіки. Найбільш важливими з них є: оціночні показники /прибуток, товарообіг, умовно-чиста продукція, ліквідність/; показники витрат виробництва /витрати на оплату праці, амортизація, матеріально-енергетичне постачання/; відносні показники /показники ефективності виробництва і структури витрат виробництва/. Методика аналізу результатів господарської діяльності проілюстрована в дисертаційному дослідженні на прикладі орендного підприємства "Хитомирлереве". Автор вважає, що необхідність і значення застосування такої методики буде підвищуватися в міру формування ринкової інфраструктури економіки і одержання підприємствами реальної економічної самостійності. Ці показники дозволять, з одного боку, приймати правильні економічні рішення на рівні підприємства, з другого боку, з їх ло-

помогою потенційні інвестори одержать можливість ефективного вкладення власних коштів.

Складовим елементом механізму реалізації орендних відносин, важливим фактором, що впливає на ефективність орендних відносин є державна політика їх регулювання, яка повинна бути націлена на нагромадження і розвиток науково-технічного потенціалу і його мобілізацію для здійснення структурних зрушень. На думку автора, держава повинна регулювати діяльність орендних підприємств тільки за тими показниками, за якими суспільні інтереси та інтереси колективу орендарів не співпадають. Наприклад, немає смислу стимулювати скорочення чисельності зайнятих на орендних підприємствах, тому що головним критерієм ефективності для орендного колективу є вироблення на одного працюючого, отже, за цим показником інтереси суспільства і колективу співпадають. Інша справа – стимулювання інвестиційної активності орендних підприємств. Державне регулювання інвестиційної діяльності має за мету рішення двох проблем: а/ формування портфеля інвестиційних замовлень і оптимальної /з позицій суспільно необхідних потреб/ структури товарного ринку в перспективі; б/ підвищення ефективності інвестиційного процесу. Регулювання умов інвестиційної діяльності здійснюється шляхом податкової, амортизаційної, кредитної політики, а також шляхом встановлення державних норм і стандартів, антимонопольних заходів, надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, пільг, бюджетних позик і такє інше. Автор вважає, що оподаткування повинно носити диференційний характер і враховувати цільову орієнтацію підприємства. Наприклад, орендні підприємства найчастіше орієнтуються на поточнудохолність, тому систему державного регулювання потрібно будувати з врахуванням того, що для підприємств такого типу є властивим:

- платежі, які призначаються в твердих сумах на одиницю ресурсів, або продукції що виробляється, завжди ведуть до відносного зменшення її виробництва і повинні застосовуватися тільки стосовно конкретних видів ресурсів і продукції, специфічне обмеження виробничого або невиробничого споживання яких необхідне для досягнення цілей економічної і соціальної політики;

- податки і виплати, пропорційні вартості реалізованої продукції, долаткової вартості або сумам заробітної плати, або не впливають на розміри випуску продукції, або ведуть до значного їх зменшення;

- полоходний податок, пропорційний доходу підприємства, і рівень його ставки не впливає на обсяг випуску продукції;

- платежі фіскальні овані за абсолютною величиною; ведуть до значного підвищення випуску продукції /якщо, звичайно, розміри цих виплат не загрожують життєспроможності підприємства/.

У роботі висувається теза про те, що для прискорення структурної перебудови слід використовувати метод прискореної амортизації, але застосовувати його слід селективно, тільки в тих галузях, де необхідно створювати найбільш сприятливі умови для підприємницької діяльності, оскільки система прискореної амортизації може привести до зловживань і відхілення від сплати податків. Дисертантка вважає, що формування ефективної системи оподаткування повинно бути "прив'язане" до процесу приватизації. Приватизацію необхідно здійснювати не як політичну кампанію, а як економічний процес, що закладе основи майбутнього ефективного розвитку економіки України. Це значить, що при передачі майна в руки іншого власника необхідно встановлювати певні народногосподарські параметри: необхідну для країни спеціалізацію, обов'язки по інвестуванню матеріальної бази, модернізацію і реконструкцію. При-

ватизація малих і середніх підприємств повинна сприяти їх технічному переоснащенню на основі так званих "покрощуючих" інновацій, що не вимагають великих витрат. На думку автора, врахування вище перелікованого дасть можливість так змінити систему оподаткування підприємств і нормування ресурсів, в результаті якого в народному господарстві не тільки відродяться тенденції до ефективного росту виробництва продукції і зниження цін, але одночасно збільшаться як надходження до державного бюджету, так і чистий прибуток, який залишається у підприємств.

У висновках дисертаційної роботи узагальнені найбільш важливі висновки проведеного дослідження і сформульовані практичні рекомендації серед яких можна відмітити наступні:

1. Розвиток оренди як форми реалізації власності сприяє встановленню інституту прав володіння, що відповідає принципам ринкової системи господарювання. Реалізація права володіння майном у кінцевому результаті приведе до зміни відносин власності, що є головною метою функціонування орендних відносин.

2. Ефективність функціонування орендних відносин різноманітна по галузях із низькою та високою фондомісткістю. Найбільш доцільно застосовувати орендні економічні відносини на підприємствах із низькою фондомісткістю виробництва.

3. Реалізація потенціалу закладеного в орендних відносинах можлива лише при наявності відповідної її природі ринкової інфраструктури, яка формується у процесі приватизації. У той же час, сама оренда являється формою приватизації майна. Отже, процес функціонування орендних відносин і процес приватизації - явища взаємопов'язані і взаємообумовлені.

4. Прийняття довірливих економічних рішень відносно подальшої долі орендних відносин повинен передувати глибокий аналіз резуль-

тив господарської діяльності орендного сектору економіки. Основною такою аналізу можуть стати методики, запропановані в дисертаційному дослідженні.

Основні положення дисертаційного дослідження викладені у наступних опублікованих роботах:

1. Аренда как способ приватизации и диверсификации производства.// В сб.: Новые формы экономической жизнедеятельности предприятий и рынок. – Днепропетр. в УкрНИИТИ, №1307 – Ук. 91, от 03.07.91., статья, 0.5 л.а.

2. Аренда в условиях перехода к рыночной экономике.// В сб.: Новые формы экономической жизнедеятельности предприятий и рынок. – Днепропетр. в УкрНИИТИ, №1307. – Ук. 91, от 03.07.91, статья, 0.5 л.а.

3. Арендные отношения и воспроизводственная структура народного хозяйства.// В сб.: Воспроизводственная структура валового национального продукта Украины и экономический механизм его оптимизации. – Днепропетр. в УкрНИИТИ, №1718. – Ук. 92, от 21.10.92, статья 0.5 л.а.

4. Аренда в системе перебудови економічної структури.// Міжвідомчий зб. "Питання політичної економії", №220, 1992, стаття 0.5 л.а.

5. Від "азиатського" до конкурентного типу відтворення.// Тези конференції "Гуманізм. Людина. Духовність". – Дрогобич, 1993. – 0.2 л.а.

6. Аренда як форма приватизації майна.// Тези конференції "Проблеми переходу України до ринкових відносин". – Вінниця, 1993. – 0.2 л.а.

7. Роль оренди у створенні змішаної економіки.// Тези конференції "Культура та ринок". – Тернопіль, 1993. – 0.2 л.а.

8. Влияние арендных отношений на становление экологического типа, воспроизводства в сельском хозяйстве Украины. // Тезисы Второго международного эколого-экономического семинара. - Николаев, 1993. - 0.2 л. а

9. Оренла як засіб підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва і регулювання якості навколишнього середовища // Тези конференції "Еколого-економічні проблеми розвитку агропромислового виробництва в Україні в умовах формування ринкових відносин".

- Мелітополь, 1993. - 0.2 л. а.

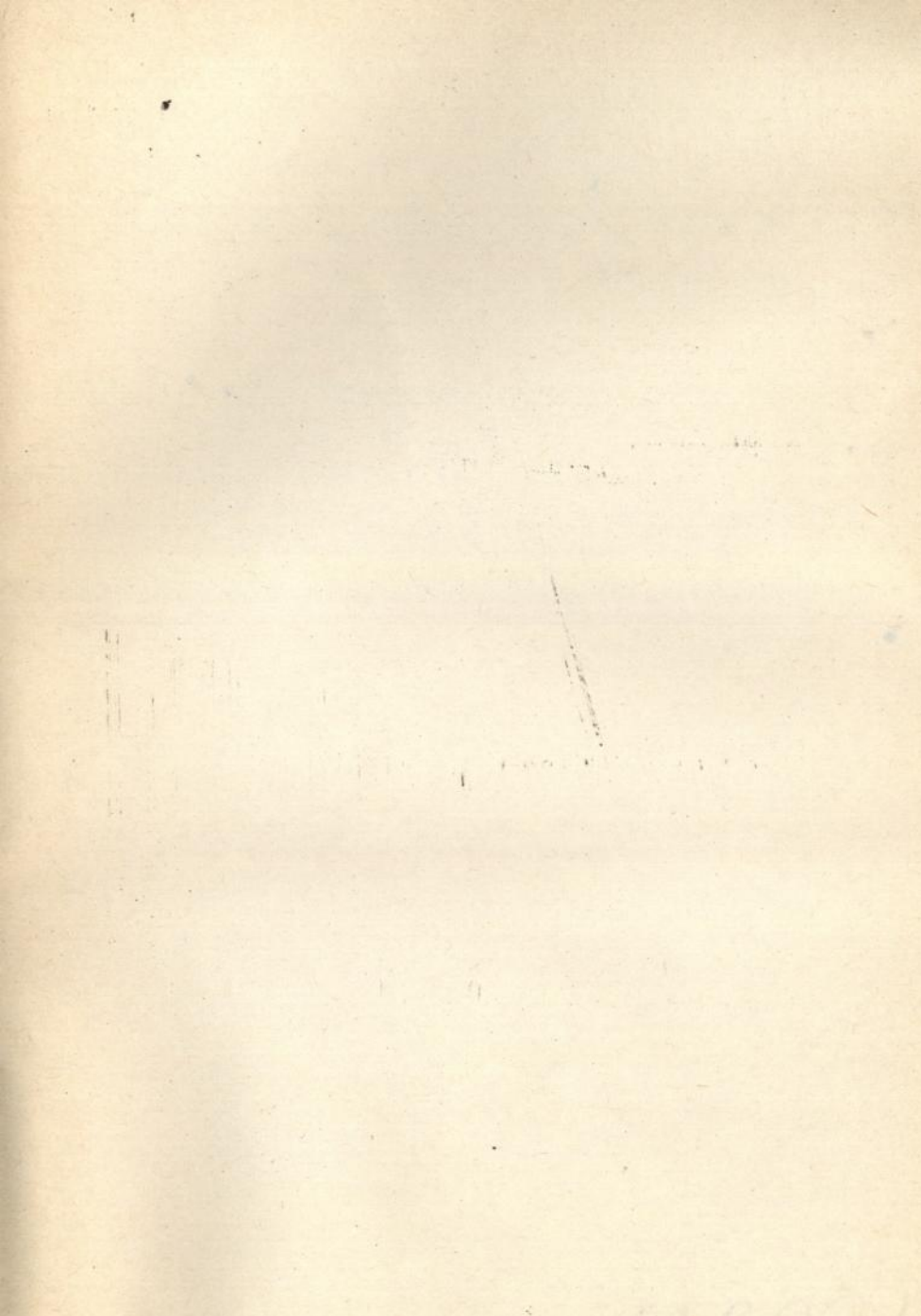
М. Ваня

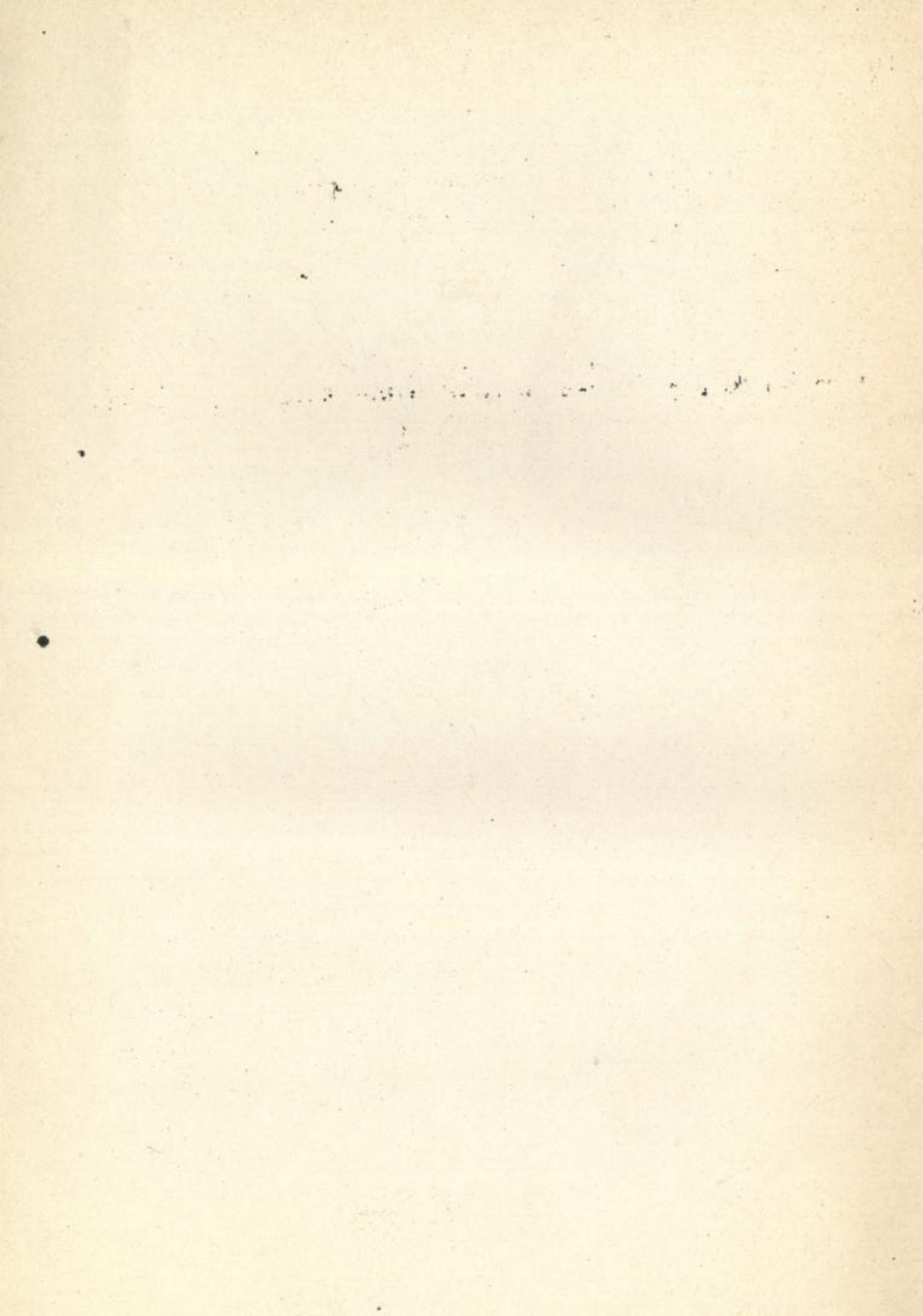
Подписано к печати 23.11.93 Зак. 3043 тир. 100
размножено ГВП Минстата Украины . ООП

The first part of the document is a letter from the Secretary of the Board of Directors to the Board of Directors. The letter is dated 18th day of March 1898. The letter is addressed to the Board of Directors of the American Telephone and Telegraph Company. The letter is signed by the Secretary of the Board of Directors.

The second part of the document is a report from the Secretary of the Board of Directors to the Board of Directors. The report is dated 18th day of March 1898. The report is addressed to the Board of Directors of the American Telephone and Telegraph Company. The report is signed by the Secretary of the Board of Directors.

The third part of the document is a report from the Secretary of the Board of Directors to the Board of Directors. The report is dated 18th day of March 1898. The report is addressed to the Board of Directors of the American Telephone and Telegraph Company. The report is signed by the Secretary of the Board of Directors.

AB 28.555

AB 28.555